

QISHLOQ XO'JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISH: TAJRIBALAR, NATIJALAR VA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

2021 yil 30 noyabr

Buxoro – 2021

Quliyev N.X. DAVLAT INVESTITSIYA SIYOSATINING MAQSADI, MONIYATI VA USTIVOR YO'NALISHLARI	186
М.Х. Уракова. ОСОБЕННОСТИ ВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	188
М.Ж. Байетдинов. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ	190
Игамова Шахиния Зикриллоевна, Жамилова Эзола Вахобжоновна. АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ.....	194
Агзамов А.Т., Исмоилов Муслимжон Қамбарали ўғли. Янги Ўзбекистонда солиққа тортиш тизимида тадбиркорларга берилаётган имтиёзлар	197
Юлдошева Шахрибону Анвар кизи, Турсунова Фаёза Зариповна, Инатова Гули Отабек кизи. УЙ-ЖОЙ КОММУНАЛ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	201

4-SHO'BA. AGROKOOPERATSIYA VA INTEGRATSIYA MUNOSABATLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA AMALIYOTGA JORIY QILISH YO'NALISHLARI..... 205

Ф.Х. Назарова, Н.И.Саидахмедова. ОЗИҚ-ОВҚАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА АҚШ ДУНЁДАГИ ЕТАКЧИ МАМЛАКАТ СИФАТИДАГИ ТАЖРИБАЛАРИ.....	205
Гиязова Нозима Баязовна, Толибова Азиза Тўлқин кизи. КЛАСТЕРЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШДА ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ТАЖРИБАСИ	208
Tadjiyeva Sayyora Uralovna. YASHIL LOGISTIKA.....	210
Khodzhaeva Dilbar Khurshidovna. CHARACTERISTICS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF LIGHT INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT	212
A.I.To'raxo'jayeva. INVESTITION-INNOVATION RIVOJLANTIRISH – DAVR TALABI, ROSSIYA FEDERATSIYASI MISOLIDA	215
Ashurova Muborak Xayrulloevna. O'ZBEKISTONDA TUG'ILADIGAN TAQCHILLIKNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	217
Boltaeva Mohichehra Sharipovna. Budget taqchiligini bartaraf etish yo'llari	219
М.Х. Уракова. ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ПРОЦЕССОВ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ	222
Зайнутдинов Исмоил Самариддин ўғли. МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАРНИ БОШҚАРИШ ТАҲЛИЛИ.	224
Зайнутдинов Исмоил Самариддин ўғли. Пул маблағларини бошқариш тизими	226
Кайимова З.А., Амонов С. Б. РАЗВИТИЕ МАЛОГО БИЗНЕСА С ИННОВАЦИОННОМ РОСТОМ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНЕ	228
Qayimova Z.A. Xamroeva F.Q. TURIZMDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING MONIYATI VA ANAMIYATI.....	230
Кайимова З.А., Шаропов Фарход. ИННОВАЦИОННЫЙ И ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПУТЬ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА	233
Турдиева Муқаддас Умаровна, Назарова Фотима Ҳакимовна. КОРХОНА ХОДИМЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ ОРҚАЛИ РАҚОБАТБАРДОШЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ ОМИЛЛАРИ.	238
Пулатова Д. ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРОЕКТОВ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА	242

darajasida birlashtirish ayniqsa muhimdir, bu esa rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish va ularga kafolatlangan xususiyatni berish imkonini beradi. Ta'kidlash joizki, keyingi yillarda investitsiya faoliyatini huquqiy tartibga solishga e'tibor mintaqaviy darajaga ko'chdi.

Amaldagi me'yoriy-huquqiy hujjatlar tizimi investitsiya faoliyati sub'ekting mavqeini belgilaydi, huquqiy javobgarlikni o'rnatadi, investitsiya faoliyatidan turli xil foydalanishni belgilaydi va ishtirokchilar o'rtasidagi munosabatlarni, shu jumladan, davlat bilan munosabatlarni nazorat qiladi. Keyinchalik moliyaviy yo'qotishlarga va jinoiy javobgarlikka olib keladigan xatolarga yo'l qo'ymaslik uchun investitsiya sub'ekti qonun hujjatlarining barcha asosiy qoidalarini bilishi muhimdir. Asosiysi, barcha huquqiy normalar ruxsat beruvchi, taqilovchi, majburiy yoki rag'batlantiruvchidir. Bozor iqtisodiyoti sharoitida huquqiy tartibga soluvchilarning asosiy maqsadi milliy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun investitsiya jarayonini rag'batlantirishdan iborat.

Iqtisodiyot fanidagi "mexanizm" tushunchasining o'zi sezilarli darajada noaniqlik bilan tavsiflanadi, chunki ilmiy muomalada uning mohiyatiga oid fikrlar va talqinlarning keng doirasi mavjud. Ushbu maqola doirasida turli darajalarda amalga oshirilgan mexanizmlarning uchta turini ajratib ko'rsatish tavsiya etiladi:

- iqtisodiy mexanizmlar - iqtisodiy jarayonlarga ta'sir qilish, ularni tartibga solish usullari va vositalarining yig'indisi;

- loyihalarni amalga oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari - loyihalash materiallarida qayd etilgan loyiha ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar shakli (va me'yoriy hujjatlardagi ba'zi holatlar) maqsadga muvofiqiligini ta'minlash uchun6;

- boshqaruv mexanizmlari - odamlarning harakatlariga, xatti-harakatlariga ta'sir qilish, ular ishtirok etadigan munosabatlar jarayonlarini tartibga solishning o'zaro bog'liq va o'zaro ta'sirli usullari va vositalarining majmui.

Rossiya iqtisodiyotining texnologik rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan, hal qilish katta vaqt va moliyaviy resurslarni talab qiladigan bir qator tizimli muammolar mavjudligiga qaramay, innovatsion o'sish uchun zarur shart-sharoitlar barqaror ravishda shakllanmoqda. Bunga butun islohotdan keyingi davrda rekord darajada past inflyatsiya darajasi, qayta moliyalash stavkasini bosqichma-bosqich pasaytirish hisobiga Rossiya iqtisodiyotining investitsion jozibadorligini belgilovchi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning yaxshilanishi yordam beradi, bu esa inqiroz ko'rinishlarini engib o'tishni ta'minlaydi. muayyan ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik.

O'ZBEKISTONDA TUG'ILADIGAN TAQCHILLIKNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Ashurova Muborak Xayrulloevna, BuxDU

Jahon banki O'zbekistonni pandemiya inqirozida ham iqtisodiyoti o'sayotgan dunyodagi kam sonli davlatlar ro'yxatiga kiritdi. Mamlakatdagi nodavlat tashkilotlar o'tkazgan tadqiqotlar esa aholi yanada qashshoqlashayotganidan darak beradi.

“Global iqtisodiy tanazzulga qaramasdan, O'zbekiston 2020-yilda iqtisodiy o'sishni namoyish etadigan Yevropa va Markaziy Osiyo mintaqasidagi ikkita davlatdan biri bo'lishi prognoz qilinmoqda”, - deyiladi Jahon bankining Toshkentdagi vakolatxonasi tomonidan 7-oktabr kuni tarqatilgan xabarda.

2021-yilga doir prognoz yanada umidli ko'rinadi: “Mamlakat bo'ylab karantin qayta kiritilmasa, 2021-yilda O'zbekiston yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishi 4,8 foizdan 5,0 foizgacha bo'lishi” kutilmoqda.

Shu bilan bir qatorda Jahon bankining ta'kidlashicha, koronavirus O'zbekiston uchun mustaqillik davomidagi eng yirik iqtisodiy zarba bo'lgan, aholi farovonligi, daromadi pasaygan.

Yuzaga kelgan bu tanglik oltin ishlab chiqarish ko'paygani, qishloq xo'jaligidagi ishlab chiqarish hisobiga bir qadar yumshatilgan.

“Mavjud sinovlar va qiyinchiliklarga qaramay, iqtisodiy o'sishning yuqori sur'atlariga erishish va fuqarolarning turmush farovonligini oshirish maqsadida mamlakat rahbariyati iqtisodiyotning muhim tarmoqlarida islohotlarni davom ettirishni qat'iy niyat qilganligini

tasdiqladi. Pandemiya tugagandan so'ng iqtisodiy tiklanishni ta'minlash va uni yanada barqaror va inklyuziv qilish juda muhimdir", - deydi bankning O'zbekistondagi vakolatxonasi rahbari Marko Mantovanelli.

Jahon bankining pandemiya inqirozi sharoitida ham O'zbekiston iqtisodiyoti o'sayotganiga doir prognozi mamlakatda karantin bekor qilinishi, qishloq xo'jaligida ishlab chiqarish barqarorligi, shuningdek, pul o'tkazmalarining qisman tiklanishiga asoslanadi.

Bu ko'rsatkichlar "2020-yilning ikkinchi yarmida birinchi yarim yilga nisbatan kuchliroq iqtisodiy faollikka olib keladi", deya xulosa qiladi bank.

Xalqaro moliyaviy tashkilotning o'zbekistonliklarning kundalik turmushi, xarid qobiliyatiga bevosita ta'sir o'tkazuvchi inflatsiyaga doir qarashlari quyidagicha:

"O'rta muddatli istiqbolda inflyatsiya sekinlashadi, ammo narxlarni yanada isloh qilish natijasida yuqori darajada saqlanib qoladi".

"Amerika Ovozi"ga kelayotgan murojaatlarda pandemiya O'zbekiston aholisi, ayniqsa kam ta'minlangan oilalar sharoitini jiddiy og'irlashtirgani, oziq-ovqat mahsulotlari bahosi keskin ko'tarilayotgani qayd etiladi.

"Najot" inson huquqlari tashkiloti yaqinda Xorazmdagi ijtimoiy holatni, viloyat bozorlaridagi narx-navoni, aholi turmushiga doir vaziyatni o'rgangan.

Tashkilot rahbari Hayitboy Yoqubovga ko'ra, iyul-sentabr oylaridagi vaziyatni qamrab oluvchi tadqiqot natijasi viloyatda asosiy oziq-ovqat mahsulotlari bahosi keskin ko'tarilgani, bu esa shundoq ham pandemiya bois ishsiz, pulsiz qolgan aholida jiddiy e'tirozlar uyg'otayotganidan darak bermoqda.

Uning qayd etishicha, bozorlar to'kin-sochin, qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan to'la, ammo aholida naqd pul kam, mehnat muhojirlari yuborayotgan mablag' hajmi qisqargan, xorijdan qaytayotgan mehnat muhojirlari hisobiga ishsizlar soni yanada ko'paymoqda.

Inson huquqlari tashkiloti oziq-ovqat mahsulotlariga doir narx-navo tahlili kam ta'minlangan, ijtimoiy nochor oilalarda kundalik ehtiyoj uchun lozim boshqa mahsulotlar olishga imkon qolmayotganini ko'rsatayotganiga diqqat qaratadi.

Jahon bankining O'zbekiston iqtisodiga doir tadqiqotida ta'kidlanishicha, hukumat pandemiya inqiroziga qarshi katta mablag' sarflagan:

"Davlat byudjetiga tushumlarning kam yig'ilishi va inqirozga qarshi katta xarajatlar 2020-yil birinchi yarmida byudjet kamomadi Yalpi ichki mahsulotning 5 foizgacha o'sishiga olib keldi. Yalpi ichki mahsulotning 2,5 foizi sog'liqni saqlash sohasiga qo'shimcha xarajatlar, kam ta'minlanganlar uchun pul o'tkazmalarining ko'paytirilishi, jamoat ishlarining kengayishi va korxonalarni qo'llab-quvvatlash uchun yo'naltirildi".

O'zbekiston hukumatining inqirozga qarshi kurashi, xususan pandemiya inqiroziga qarshi kurash uchun tuzilgan jamg'arma doirasida amalga oshirilgan chora-tadbirlarning qanchalik samarali bo'lgani mutaxassislar tomonidan ancha bahsli baholanadi.

Xalqaro moliyaviy tashkilotlar, jumladan Jahon banki va xorij davlatlaridan olingan qarz hisobiga tashkil qilingan bu jamg'armada to'plangan 1,5 milliard dollarga yaqin mablag'ning pandemiya bois inqirozga tushgan davlat tashkilotlari, monopol korxonalarni qo'llab-quvvatlashga sarflangani, ijtimoiy muhofaza uchun ajratilgan bir martalik yordam pullarining talon-taroj qilinishiga doir holatlar jiddiy tanqidiga uchragan edi.

Hukumatning inqirozga qarshi kurash choralari haqida "Amerika Ovozi" bilan suhbatlashgan ekspertlar qarzga olingan mablag'larning bu qadar samarasiz sarflanishini o'ta achinarli baholashgan.

Jahon banki o'z hisobotida mamlakat tashqi qarzi bilan bog'liq holatga ham to'xtab o'tgan. O'zbekistonning holati nisbatan mo'tadil baholanadi.

Boshqa mamlakatlardagi kabi, COVID-19 pandemiyasi O'zbekistonning ham iqtisodiy barqarorligini jiddiy sinovlar ostiga qo'ydi. Oqibatda, jahon iqtisodiyoti tarixdagi eng chuqur retsessiyalardan biriga uchradi. Jahon bankining tahlillariga ko'ra, 2020 yilda umumjahon daromadlar darajasi 1870 yildan buyon ilk marotaba boshqa davrlarga nisbatan ko'proq pasayadi. Pandemiya butun dunyo bo'ylab 70 milliondan 100 million nafargacha

odamlar o'ta qashshoq bo'lib qolishiga olib keladi. O'zbekistonliklar uchun ushbu inqirozning hajmi qanday bo'ladi?

“O'zbekiston fuqarolarini tinglab” (Listening to Citizens of Uzbekistan, L2CU) tadqiqotini o'tkazish davomida yig'ilgan ma'lumotlar ushbu savolga javob beradi. Loyiha 2018 yildan beri Jahon banki tomonidan “Taraqqiyot strategiyasi” markazi va Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi bilan hamkorlikda aholining farovonligi va hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar bo'yicha jamoatchilik fikrini baholash uchun amalga oshirilmoqda.

BUDJET TAQCHILIGINI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Boltaeva Mohichehra Sharipovna, BuxDU

«Qanchalik qiyin va murakkab bo'lmasin, haqiqiy bozor iqtisodiyotiga o'tishimiz shart», — Shavkat Mirziyoyev.

Prezident Shavkat Mirziyoyev 7 dekabr kuni O'zbekiston Konstitutsiyasi qabul qilingan kunning 28 yilligiga bag'ishlangan tantanali tadbirdagi nutqida mamlakat boshlagan islohotlarni qat'iy davom ettirishini ma'lum qildi.

«Agar biz yurtimizda barqaror iqtisodiyot qurmoqchi bo'lsak, dunyodagi rivojlangan mamlakatlar kabi boy va farovon yashamoqchi bo'lsak, yuzaki emas, balki qanchalik qiyin va murakkab bo'lmasin, haqiqiy bozor iqtisodiyotiga o'tishimiz shart. Yagona yo'limiz shu. Bu — Asosiy qonunimiz talabi. Boshqa yo'l yo'q. Biz boshlagan islohotlarimizni qat'iy davom ettiramiz va ular albatta o'zining ijobiy natijasini beradi», — dedi Shavkat Mirziyoyev.

Yaxshi yashash uchun eng avvalo yaxshi mehnat qilish, huquq va erkinlik bilan birga javobgarlik va mas'uliyatni ham chuqur his etish zarurligini ta'kidladi. Yoshlarning ilmga intilishini kuchaytirish, tadbirkorlarning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, xorijiy mamlakatlar bilan turli sohalaridagi hamkorlikni rivojlantirish bundan buyon ham islohotlar markazida bo'lishini qayd etdi.

«Chunki bilimli avlod — buyuk kelajakning, tadbirkor xalq — farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa — taraqqiyotning kafolatidir!» — dedi davlat rahbari.

Mamlakatimizda mustaqillik yillarida O'zbekistonning birinchi Prezidenti I. Karimovning bevosita tashabbusi va rahbarligida har tomonlama puxta o'ylab ishlab chiqilgan taraqqiyotning “O'zbek modeli”ni izchil amalga oshirish orqali iqtisodiyotimiz misli ko'rilmagan katta muvaffaqiyat va natijalarga erishdi. Jumladan, mustaqillik yillarida milliy xo'jaligimiz iqtisodiy jihatdan mustahkamlanib, ma'muriy-buyruqbozlik tizimidan meros bo'lib qolgan bir tomonlama xomashyo ishlab chiqarish bo'yicha rivojlanish, paxta yakkahokimligi va inqiroz holatidan chiqarildi; iqtisodiyotning barqaror o'sishi ta'minlandi, makroiqtisodiy va moliyaviy barqarorlik mustahkamlandi, iqtisodiyotning turli tarmoqlari va sohaları o'rtasidagi muvozanatlik va mutanosiblik kuchaydi; bozor mexanizmining tarkibiy qismlari qaror topdi va uning infratuzilmalari vujudga keltirilib, rivojlantirildi. Soliq, byudjet va tashqi iqtisodiy faoliyat sohalarida, bank tizimi faoliyatida mustahkam barqarorlik, davlat qarzini nisbatan past darajada ushlab turish ta'minlanib mamlakatimizning jahon miqyosidagi obro'-e'tiborini yuqori darajaga ko'tarishga erishilmoqda. Iqtisodiyotda amalga oshirilayotgan modernizatsiya, tarkibiy o'zgarish va diversifikatsiya natijasida yangidan-yangi zamonaviy tarmoqlar va ishlab chiqarish quvvatlari ishga tushirilmoqda. Bu o'zgarishlar va xalqimizning fidokorona mehnati natijasida yaratilayotgan mahsulot va ko'rsatilayotgan xizmat turlarining ko'payib, sifati tubdan yaxshilanib borishiga, aholi daromadlari va turmush darajasining keskin o'sishi, ulaming ertangi kunga bo'lgan ishonchining tobora oshib borishiga olib kelmoqda. Ma'naviy jabhada ham tub o'zgarishlar qilinib, jamiyat a'zolari ongida milliy istiqlol g'oyasi va mafkurasi shakllantirildi.

Albatta O'zbekiston bozor iqtisodiyotiga o'tish uchun jadal tezlikda odimlamoqda. Bu o'sish jahon mamlakatlari etirofiga sazavor bo'lib kelmoqda va o'zining realligini real hayotda